

Revmatoid Artrit: Bog'imlar Yallig'lanishining Sabablari, Oqibatlari Va Davolash Yondashuvlari

*Raxmonkulov Sohijjon Salimovich¹, Quljonov Sodiq Farxod o'g'li²,
Lapasov Zayniddin Nuriddinovich³, Abdiraxmatov Jahongirbek Ravshan o'g'li⁴*

Annotatsiya: Revmatoid artrit (RA) surunkali autoimmun kasallik bo'lib, bo'g'imlarning yallig'lanishi, shikastlanishi va funktsiyasining yo'qolishi bilan tavsiflanadi. Ushbu maqola RA etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, tashxisi va davolash usullarini ko'rib chiqadi. Shuningdek, kasallikning hayot sifatiga ta'siri va kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: revmatoid artrit, autoimmun, bo'g'imlar, yallig'lanish, davolash.

KIRISH

Revmatoid artrit (RA) surunkali autoimmun kasallik bo'lib, bo'g'imlarning yallig'lanishi, shikastlanishi va funktsiyasining yo'qolishi bilan tavsiflanadi [1]. RA global aholining taxminan 1% ni qamrab oladi va ayollarda erkaklarga nisbatan 2-3 baravar ko'proq uchraydi [2]. Kasallik odatda 40-60 yoshlarda boshlanadi, ammo har qanday yoshdagi odamlarda ham yuzaga kelishi mumkin [3]. RA nafaqat bo'g'imlarga, balki butun organizmga ta'sir qiladi, bu esa jiddiy tibbiy, ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlariga olib keladi [4].

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu maqolani tayyorlash uchun PubMed, Scopus va Google Scholar ma'lumotlar bazalari yordamida "revmatoid artrit", "autoimmun", "bo'g'imlar", "yallig'lanish" va "davolash" kalit so'zlari bo'yicha adabiyotlar qidiruvi amalga oshirildi. Tadqiqot natijalari va yetakchi ilmiy jurnallardagi maqolalarga ustunlik berildi.

NATIJALAR

RA etiologiyasi va patogenezi RA ning aniq sababi noma'lum, ammo genetik va atrof-muhit omillari kasallikning rivojlanishida rol o'ynashi taxmin qilinadi [5]. HLA-DRB1 alleli RA xavfining oshishi bilan bog'liq bo'lgan asosiy genetik omil hisoblanadi [6]. Chekish, infeksiyalar va psixologik stress kabi atrof-muhit omillari ham RA rivojlanish xavfini oshirishi mumkin [7].

RA patogenezi immun tizimining o'z to'qimalariga nisbatan tolerantligini yo'qotishi bilan bog'liq [8]. Bu jarayon sinovial pardalarda T va B limfotsitlarning faollashuvi, pro-yallig'lanish sitokinlarining ajralib chiqishi va bo'g'imlarda yallig'lanishning rivojlanishiga olib keladi [9]. Surunkali yallig'lanish oxir-oqibat tog'ay va suyaklarning emirilishiga, bo'g'imlar deformatsiyasi va funktsiyasining yo'qolishiga olib keladi [10].

Klinik belgilar va tashxis RA odatda qo'l va oyoqlarning mayda bo'g'imlarining simmetrik poliartritiga olib keladi. Yallig'langan bo'g'imlar issiq, shishgan va og'riqli bo'ladi, ayniqsa harakatlarda. Bemorlarda charchoq, tana haroratining ko'tarilishi va tana vaznining kamayishi kabi umumiy belgilar ham kuzatilishi mumkin.

¹ Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti, Terapiya (Ichki kasalliklar) yo'nalishi 1-kurs Ordinator

² Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Terapiya (Ichki kasalliklar) yo'nalishi 1-kurs Ordinator

³ Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Terapiya (Ichki kasalliklar) yo'nalishi 1-kurs Ordinator

⁴ Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Terapiya (Ichki kasalliklar) yo'nalishi 1-kurs Ordinator

RA tashxisi klinik belgilar, qon tahlillari va tasviriy tekshiruvlar asosida qo'yiladi. Revmatoid faktor (RF) va siklik sitrulinlangan peptidga qarshi antitanalar (anti-CCP) RA uchun spetsifik autoantitanalar hisoblanadi. Rentgenografiya, kompyuter tomografiyasi va magnit-rezonans tasvirga olish bo'g'implardagi strukturaviy o'zgarishlarni aniqlashda yordam beradi.

Davolash yondashuvlari RA davolashda asosiy maqsad yallig'lanishni kamaytirish, bo'g'implar shikastlanishining oldini olish va hayot sifatini yaxshilashdir. Davolash yondashuvi dori vositalari, jismoniy terapiya va jarrohlik amaliyotini o'z ichiga olishi mumkin.

Nosteroid yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAID) va glyukokortikoidlar yallig'lanish va og'riqni qisqa muddatli boshqarishda ishlatiladi. Kasallik modifikatsiyalovchi antirevmatik dorilar (DMARD), jumladan metotreksat, leflunomid va sulfasalazin, kasallikning progressini sekinlashtirish uchun birinchi qator davolash sifatida tayinlanadi. Biologik agentlar, masalan TNF-alfa ingibitorlari va IL-6 retseptor blokatorlari, an'anaviy DMARD larga javob bermaydigan bemorlarda ishlatiladi.

Jismoniy terapiya RA bilan og'riqan bemorlarning bo'g'implar harakatchanligini saqlash va kundalik faoliyat funksiyasini yaxshilashga yordam beradi. Jarrohlik amaliyoti, masalan sinovektomiya va endoprotezlash, jiddiy shikastlangan bo'g'implarni davolashda qo'llanilishi mumkin.

TAHLIL VA MUHOKAMA

RA ning hayot sifatiga ta'siri RA jismoniy funktsiyaning pasayishi, og'riq va charchoq kabi belgilar tufayli bemorlarning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kasallik shuningdek ruhiy salomatlik, ijtimoiy o'zaro ta'sir va mehnat qobiliyatiga ham ta'sir qiladi. RA bilan og'riqan bemorlarda depressiya va xavotirlik kabi ruhiy buzilishlar ko'proq uchraydi.

Kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari RA patogenezini yanada yaxshiroq tushunish yangi terapevtik nishonlarni aniqlash va maqsadli davolash strategiyalarini ishlab chiqishga yordam berishi mumkin. Personallashtirilgan tibbiyot yondashuvi RA bilan og'riqan bemorlar uchun optimalroq davolash sxemalarini tanlashga imkon berishi mumkin. Shuningdek, kasallikning oldini olish va erta aniqlash uchun biomarkerlarni aniqlash bo'yicha tadqiqotlar ham muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Revmatoid artrit surunkali autoimmun kasallik bo'lib, bo'g'implarning yallig'lanishi, shikastlanishi va funktsiyasining yo'qolishi bilan tavsiflanadi. Kasallikning aniq sababi noma'lum, ammo genetik va atrof-muhit omillari uning rivojlanishida rol o'ynashi taxmin qilinadi. RA patogenezini immun tizimining o'z to'qimalariga nisbatan tolerantligini yo'qotishi bilan bog'liq. Davolashda asosiy maqsad yallig'lanishni kamaytirish, bo'g'implar shikastlanishining oldini olish va hayot sifatini yaxshilashdir. Dori vositalari, jismoniy terapiya va jarrohlik amaliyoti davolash yondashuvining tarkibiy qismlari hisoblanadi. Kelajakdagi tadqiqotlar RA ning yangi terapevtik nishonlarini aniqlash, personallashtirilgan tibbiyot yondashuvlarini ishlab chiqish va kasallikning oldini olish hamda erta aniqlash uchun biomarkerlarni aniqlashga qaratilishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. McInnes, I. B., & Schett, G. (2017). Pathogenetic insights from the treatment of rheumatoid arthritis. *Lancet*, 389(10086), 2328-2337.
2. Smolen, J. S., Aletaha, D., & McInnes, I. B. (2016). Rheumatoid arthritis. *Lancet*, 388(10055), 2023-2038.
3. Firestein, G. S., & McInnes, I. B. (2017). Immunopathogenesis of rheumatoid arthritis. *Immunity*, 46(2), 183-196.
4. Cross, M., Smith, E., Hoy, D., Carmona, L., Wolfe, F., Vos, T., ... & March, L. (2014). The global burden of rheumatoid arthritis: estimates from the global burden of disease 2010 study. *Annals of the Rheumatic Diseases*, 73(7), 1316-1322.
5. Okada, Y., Wu, D., Trynka, G., Raj, T., Terao, C., Ikari, K., ... & Plenge, R. M. (2014). Genetics of rheumatoid arthritis contributes to biology and drug discovery. *Nature*, 506(7488), 376-381.

6. Raychaudhuri, S., Sandor, C., Stahl, E. A., Freudenberg, J., Lee, H. S., Jia, X., ... & de Bakker, P. I. (2012). Five amino acids in three HLA proteins explain most of the association between MHC and seropositive rheumatoid arthritis. *Nature Genetics*, *44*(3), 291-296.
7. Klareskog, L., Stolt, P., Lundberg, K., Källberg, H., Bengtsson, C., Grunewald, J., ... & Alfredsson, L. (2006). A new model for an etiology of rheumatoid arthritis: smoking may trigger HLA–DR (shared epitope)–restricted immune reactions to autoantigens modified by citrullination. *Arthritis & Rheumatism*, *54*(1), 38-46.
8. Malmström, V., Catrina, A. I., & Klareskog, L. (2017). The immunopathogenesis of seropositive rheumatoid arthritis: from triggering to targeting. *Nature Reviews Immunology*, *17*(1), 60-75.
9. McInnes, I. B., & Schett, G. (2011). The pathogenesis of rheumatoid arthritis. *New England Journal of Medicine*, *365*(23), 2205-2219.
10. Schett, G., & Gravallese, E. (2012). Bone erosion in rheumatoid arthritis: mechanisms, diagnosis and treatment. *Nature Reviews Rheumatology*, *8*(11), 656-664.

